

Christer Kuvajas föredrag om Språkliga förhållanden i Helsingfors med omnejd 1721- 1850.

Frågor och svar: Fråga: Språkstrider på 1930-talet, ofta hört uttryck: "Svensktalande bättre folk". Hurudana var attityderna språkgrupperna emellan under den i föredraget aktuella tidsperioden? Svar: Det finns ingen information om att det skulle ha förekommit språkstrider. Grälen gällde praktiska frågor. Ett exempel: I Lapträsk brann samtidigt den stora kyrkan, där man höll svenskspråkiga gudstjänster, och den lilla kyrkan, där man höll finskspråkiga gudstjänster. Grälet gällde huruvida återuppbyggandet skulle inledas med den finska eller den svenska kyrkan. Argumentet för den finska kyrkan var att den var mindre och därmed ett snabbare arbete. Slutresultatet var att byggena inleddes samtidigt. Bönderna var i regel svenskspråkiga, borgerskapet både svensk- och finskspråkigt, medan de högre tjänstemännen i allmänhet behärskade såväl finska som svenska. De sistnämnda hade därför ofta finskspråkig personal och var måna om att deras personal skulle få höra Guds ord på sitt eget språk. Fråga: Liturgin och predikan i kyrkorna förrättades både på svenska och finska. Hur beaktades detta i universitetsundervisningen? Svar: Prästerna fick sin utbildning vid Åbo Akademi eller Uppsala universitet. Undervisningsspråket var svenska och latin. Finskspråkig undervisning gavs inte. Präster som predikade på finska hade i allmänhet lärt sig finska redan hemma och i skolan. Det saknas uppgifter om ursprunget till finskspråkiga liturgiska begrepp. Biblar fanns på bägge språken. Fråga: Det finns en uppfattning om att, i familjer där föräldrarna talar olika språk, barnen i allmänhet tar till sig moderns språk. Var det så? Svar: Modern hade inte i detta avseende en uttalat dominerande ställning. Avgörande var språket som talades i byn och i skolan. Fråga: Vilken roll eller status hade det ryska språket och fanns det språkgränser i södra Finland? Svar: Ryskan hade inte en stor betydelse på 1700-talet och på första hälften av 1800-talet. Ca 8% av invånarna i Helsingfors talade ryska som sitt modersmål. Andra minoritetsspråk var bl.a. tyska, franska och engelska. I Åbo var tyska ett betydande språk. I södra Finland (Nyland) fanns det inte klara eller naturliga språkgränser. Orsaken var att det inte fanns betydande naturliga hinder såsom stora skogar, sjöar eller berg mellan språkgrupperna. Situationen var en annan t.ex. i Österbotten. Viktigt var att man fick höra Guds ord på sitt eget modersmål." Fråga: Föredragshållaren gav uppfattningen att den kyrkliga administrationen på lokal nivå var smidig. Språkfrågan kunde ofta ge upphov till dispyter. Svar: Församlingsrådet var tvåspråkigt. Svåra beslut var man tvungen att hänskjuta till domkapitlet. Beslut kunde även fattas i samband med biskopsvisitationer. Fråga: Kan man härleda hur förändringar i språkförhållandena påverkade samhället i stort, dvs samhällsklimatet, kulturen, värderingar, folketro, den förda lokalpolitiken, fördomar etc? Svar: Frågan är intressant och skulle vara värd en djupare analys, men min nuvarande forskning går tyvärr ej in på detta område. Frågor. Ett exempel: I Lapträsk brann samtidigt den stora kyrkan, där man höll svenskspråkiga gudstjänster, och den lilla kyrkan, där man höll finskspråkiga gudstjänster. Grälet gällde huruvida återuppbyggandet skulle inledas med den finska eller den svenska kyrkan. Argumentet för den finska kyrkan var att den var mindre och därmed ett snabbare arbete. Slutresultatet var att byggena inleddes samtidigt. Bönderna var i regel svenskspråkiga, borgerskapet både svensk- och finskspråkigt, medan de högre tjänstemännen i allmänhet behärskade såväl finska som svenska. De sistnämnda hade därför ofta finskspråkig personal och var måna om att deras personal skulle få höra Guds ord på sitt eget språk. Fråga: Liturgin och predikan i kyrkorna förrättades både på svenska och finska. Hur beaktades detta i universitetsundervisningen? Svar: Prästerna fick sin utbildning vid Åbo Akademi eller Uppsala universitet. Undervisningsspråket var svenska och latin. Finskspråkig undervisning gavs inte. Präster som predikade på finska hade i allmänhet lärt sig finska redan hemma och i skolan. Det saknas uppgifter om ursprunget till finskspråkiga liturgiska begrepp. Biblar fanns på bägge språken. Fråga: Det finns en uppfattning om att, i familjer där föräldrarna talar olika språk, barnen i allmänhet tar till sig moderns språk. Var det så? Svar: Modern hade inte i detta avseende en uttalat dominerande ställning.

Avgörande var språket som talades i byn och i skolan. Fråga: Vilken roll eller status hade det ryska språket och fanns det språkgränser i södra Finland? Svar: Ryskan hade inte en stor betydelse på 1700-talet och på första hälften av 1800-talet. Ca 8% av invånarna i Helsingfors talade ryska som sitt modersmål. Andra minoritetsspråk var bl.a. tyska, franska och engelska. I Åbo var tyska ett betydande språk. I södra Finland (Nyland) fanns det inte klara eller naturliga språkgränser. Orsaken var att det inte fanns betydande naturliga hinder såsom stora skogar, sjöar eller berg mellan språkgrupperna. Situationen var en annan t.ex. i Österbotten. Viktigt var att man fick höra Guds ord på sitt eget modersmål." Fråga: Föredragshållaren gav uppfattningen att den kyrkliga administrationen på lokal nivå var smidig. Språkfrågan kunde ofta ge upphov till dispyter. Svar: Församlingsrådet var tvåspråkigt. Svåra beslut var man tvungen att hänskjuta till domkapitlet. Beslut kunde även fattas i samband med biskopsvisitationer. Fråga: Kan man härleda hur förändringar i språkförhållandena påverkade samhället i stort, dvs samhällsklimatet, kulturen, värderingar, folketro, den förda lokalpolitiken, fördomar etc? Svar: Frågan är intressant och skulle vara värd en djupare analys, men min nuvarande forskning går tyvärr ej in på detta område.